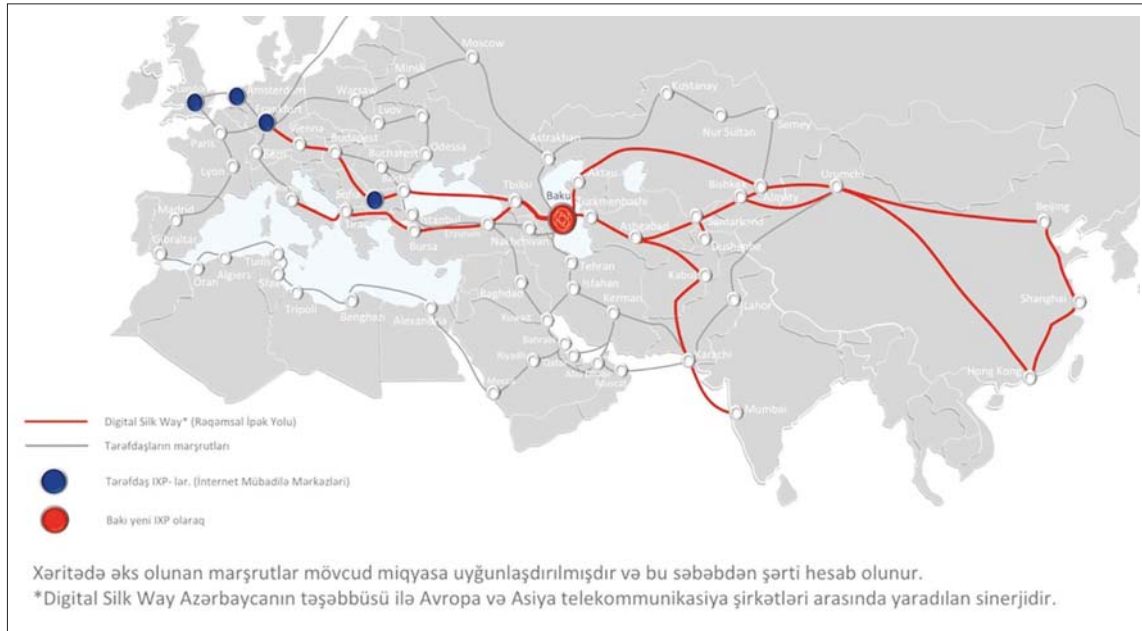

Azərbaycan regionunun rəqəmsal mərkəzinə çevrilir

Azərbaycan Cənubi Qafqazın lider dövlətinə, beynəlxalq birliyin layiqli üzvünə çevrilib. Multikulturalizm və tolerantlıq məkanı olan Azərbaycan beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərə ən yüksək səviyyədə ev sahibliyi edən ölkə kimi də tanınıb. Bununla bərabər, neft kapitalının insan kapitalına çevrilməsi, təbii sərvətlərdən, həmçinin onlardan əldə edilən gəlirlərdən düzgün istifadə edilməsi, həyata keçirilən mühüm layihələr sayəsində Azərbaycan bir neçə istiqamət üzrə tranzit ölkəyə, mühüm qovşağa çevrilib. Buna nümunə kimi Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum, TANAP, TAP kimi iri neft-qaz layihələrini qeyd edə bilərik. Bu kəmərlər vasitəsilə Azərbaycan sadəcə öz neftini, qazını deyil, eyni zamanda, digər ölkələrin enerji resurslarını da beynəlxalq bazara çıxara bilir. Digər tərəfdən, Azərbaycan öz əlverişli coğrafi yerləşməsinə görə Asiya və Avropa qitələri arasında körpü rolunu oynayır, Avrasiya məkanında aparıcı rola malik olan Şərqi-Qərbi və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərində önəmli yer tutur. Azərbaycan mövcud nəqliyyat potensialını və tranzit imkanlarını artırmaq, bu sahədə öz rəqəbatqabiliyyətliliyini yüksəltmək məqsədilə böyük sərmayələr qoyur, ölkə daxilində

və regionda iri miqyaslı infrastruktur layihələrini həyata keçirir. Buna uğurlu misal kimi, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, Yeni Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı və digər layihələri qeyd etmək olar.

Üçüncü bir vacib məqam Azərbaycanın regionun rəqəmsal mərkəzinə çevrilməsi istiqamətində atılan addımlardır. Buna misal olaraq, ölkəni beynəlxalq internet şəbəkəsinə bağlayan "AzerTelecom" şirkəti tərəfindən

həyata keçirilən "Azerbaijan Digital Hub" layihəsini qeyd etmək olar. Bu layihə çərçivəsində həm ölkə daxilində, həm də xaricdə infrastruktur quruculuğu işləri aparılır. Bu istiqamətdə ilk olaraq, "AzerTelecom" və "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC arasında mövcud dəmir yollarının qorunma zolağı boyunca dayanıqlı magistral fiber-optik kabel xətlərinin çəkilməsi layihəsini qeyd etmək olar. Dəmir yolları boyunca magistral fiber-optik kabel xətlərinin çəkilişi ölkənin rəqəmsal infrastrukturunun güclənməsinə, ölkə boyu yeni davamlı infrastrukturun formalaşmasına və qonşu dövlətlər olan Rusiya, Gürcüstan, Türkiyə, İran ilə dayanıqlı genişzolaqlı fiber-optik kabel bağlantılarının formalaşmasına və bu infrastrukturların ölkəmizdə kəşifməsinə, eləcə də ölkədə telekommunikasiya sektorunun inkişafına mühüm təkan verəcək. Bu layihənin icrası Şimal-Cənub, Şərqi-Qərbi istiqamətlərində olan müxtəlif beynəlxalq telekom operatorlarının infrastrukturlarının ölkəmizdə kəşifməsinə gətirib çıxaracaq.

Azərbaycanın regional rəqəmsal mərkəzə çevrilməsi üçün icra edilən "Azerbaijan Digital Hub" layihəsi çərçivəsində ölkəmizin gələcəkdə Cənubi Qafqaz, MDB, Yaxın Şərqi, Orta və Cənub Asiya və ətraf regionları əhatə edən böyük bir regionun rəqəmsal mərkəzinə çevrilməsi hədəflənir. Rəqəmsal mərkəz perspektivdə bu regionlarda yaşayan 1.8 milyard əhəlinin (dünya əhəlinin 1/4-i) internet və müxtəlif rəqəmsal xidmətlərlə daha yaxşı təmin edilməsinə şərait yaradacaq. Proqramın icrası nəticəsində Azərbaycanın telekommunikasiya ekosistemi ən qabaqcıl dünya standartları səviyyəsinə qalxacaq, ölkənin internetin alışımda xarici ölkələrdən asılılığı minimuma endiriləcək, Bakı şəhəri yeni internet mübadilə mərkəzinə çevriləcək və dünyanın internet xəritəsinə London, Frankfurt, Sofiya, İstanbul, Moskva, Amsterdam, Dubay ilə yanaşı, Bakı da əlavə olunacaq. Proqramın icrası ümumilikdə ölkədə rəqəmsal ekosistemin qurulmasına gətirib çıxaracaq.

Həmçinin proqram çərçivəsində "AzerTelecom" tərəfdən ölkə xaricində də layihələr reallaşdırılır ki, bunlar arasında Azərbaycanla Orta Asiya ölkələri arasında Xəzərin dibi ilə fiber-optik kabel xətlərinin çəkilməsini göstərmək olar. Xəzərin dibi ilə fiber-optik kabel xətləri iki marşrutda icra ediləcək. Birinci marşrut Azərbaycan-Qazaxıstan, ikinci marşrut isə Azərbaycan-Türkmənistan marşrutudur. Onu da əlavə edək ki, Azərbaycan və Qazaxıstan arasında Xəzər dənizinin dibi ilə Transxəzər Fiber Optik kabel xətinin (TransCaspian Fiber Optic - TCFO) çəkilişi üzrə Qazaxıstanla Azərbaycan arasında dövlətlərarası saziş imzalanıb və ötən ilin noyabr ayında Aktauda Qazaxıstanda işlərə başlanmasına dair təntənəli tədbir baş tutub. Azərbaycan-Qazaxıstan marşrutu Azərbaycan tərəfdən AzerTelecom, Qazaxıstan tərəfdən isə "Transtelecom" və "KazTransCom" telekommunikasiya operatorları tərəfindən icra edilir. Magistral xəttin uzunluğu təqribən 400 km. təşkil edəcək, məlumat ötürmə gücü isə 4-6 terabit/s-dən az olmayacaq və Avropadan Azərbaycan vasitəsilə Orta Asiya və Çinə data trafikinin daşınmasına imkan verəcək. Transxəzər fiber-optik kabel xətti layihəsinin ikinci istiqaməti olan Azərbaycan-Türkmənistan istiqaməti üzrə isə ötən ilin sonunda Aşqabadda dövlətlərarası saziş imzalanıb. Uzunluğu təqribən 300 km. olacaq bu kabel xəttini də Azərbaycan tərəfdən "AzerTelecom" şirkəti, Türkmənistan tərəfdən isə "Türkməntelekom" telekommunikasiya operatoru reallaşdıracaq. Bu marşrut Avropadan internet trafikinin Azərbaycan vasitəsilə Orta və Cənubi Asiya ölkələrinə (Türkmənistan, Özbəkistan, Əfqanıstan, Pakistan, Hindistan) çatdırılmasını təmin edəcək. Ümumilikdə Transxəzər fiber-optik kabel xətti layihəsi Avropa ilə Asiya arasında Azərbaycandan keçəcək rəqəmsal ipək yolunun (Digital Silk Way) formalaşmasına səbəb olacaq. Magistral xətlər layihəni icra edən ölkələr üçün strateji vacib layihə olacaq və Avropa ilə Asiya arasında tranzit ehtiyaclarını tə-

mamilə ödəyəcək.

Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Tahir Mirkişili mövzu ilə bağlı açıqlamasında deyib ki, bu gün dünyada əmtəə mübadiləsi ilə bərabər, informasiya mübadiləsi kifayət qədər önəm daşımağa başlayıb. Deputatın sözlərinə görə, informasiyanın getdikcə həcmnin və mübadilə sürətinin artması bu informasiyanı tranzit edən ölkələrin kifayət qədər gəlir əldə etməsinə səbəb olur: "Əgər nəzərə alsaq ki, Azərbaycanın yerləşdiyi Avrasiya materikində informasiyanın istehsalı, yaxud məzmununun üçdə ikisi Avropa qitəsində, istehlakçıların isə üçdə ikisi Asiya qitəsindədir, o zaman Avropa və Asiya arasında çox ciddi informasiya mübadiləsinin baş verdiyini aydın təsəvvür edə bilərik. Hazırda bu mübadilə ya Rusiya ərazisindən, ya da cənubda okeanın dibindən çəkilmiş optik xətlər vasitəsilə həyata keçirilir ki, hər iki istiqamətdə yerləşən dövlətlər bu tranzitdən yüz milyonlarla dollar gəlir əldə edirlər. Eyni zamanda, bu yeni iqtisadi modelə öz dəyərlərini əlavə etməklə, prosesdən ciddi şəkildə faydalanırlar".

T.Mirkişili bildirib ki, artıq Xəzər dənizinin dibi ilə yeni bir xəttin çəkilməsi gündəmədir. Bu, Azərbaycanla Türkmənistan və Qazaxıstanı birləşdirəcək optik xətt layihəsidir. Biz buna digital dəhliz deyə bilərik. Bunun tammamlanması XXI əsrdə Azərbaycan iqtisadiyyatında - informasiya iqtisadiyyatında mühüm rol oynayacaq".

İqtisadi və Sosial İnkişaf Mərkəzinin rəhbəri, iqtisadçı alim Vüqar Bayramov da deyib ki, Azərbaycanın digital haba çevrilməsi, Avropadan Asiyaya internet xətlərinin ötürülməsinin ölkəmiz üzərindən həyata keçirilməsi mühüm məsələdir: "Azərbaycan üzərindən internet xətlərinin daşınması baxımdan ölkəmiz regionun habına çevrilmək imkanına malikdir. Böyük ehtimalla yaxın gələcəkdə bu, reallaşacaq".

İqtisadçı alim bildirib ki, rəqəmsal haba (digital hab) çevrilmək Azərbaycan üçün bir neçə istiqamətdə vacibdir: "İlk növbədə bu, Azərbaycan üçün əlavə gəlir deməkdir. Nəticə etibarilə internet qovşağına, rəqəmsal haba çevrilmək ölkənin valyuta gəlirlərini artıracaq. İxrac baxımdan daha innovativ, həm də çox asan, fiziki baxımdan tutumu olmayan məhsulla xidmət ixracatıdır. Bu da qeyri-neft sektorundan kənar ölkəyə daxil olan valyutanın strukturunun şaxələnməsi, diversifikasiyası baxımdan əhəmiyyət daşıyır. Digər tərəfdən, rəqəmsal haba çevrilməklə Azərbaycan regional mövqeyini möhkəmləndirir. Bu kontekstdən yanaşanda da, sözügedən məsələnin ölkəmiz üçün nə dərəcədə əhəmiyyətli olması bir daha aydın olur. Rəqəmsal haba çevrilmək Azərbaycan üçün digər innovativ sahələrin inkişafına da təkan verəcək. Çünki rəqəmsal haba çevrilmək yan sahələrin inkişafına avtomatik təsir göstərir. Rəqəmsal haba çevrilmək fonunda Azərbaycanda qeyri-neft sektorunun digər sahələrinin təşviq edilməsini, inkişafını müşahidə edəcəyik. Azərbaycan artıq innovativ hesab edilən sahələr üzrə də regionda liderliyi ələ almağı hədəfləyən ölkələr sırasındadır. Hesab edirəm ki, Azərbaycanın rəqəmsal haba çevrilməsi fonunda daha innovativ sektorların inkişafını müşahidə edə biləcəyik".

Rufik İsmayilov

NEFT HASILATI AZALIB

2019-cu ildə Filippinin neft hasilatı aşağı düşüb. Bu azalma ölkənin şimal-qərbində Palavan ofşor sahəsində iki neft yatağının bağlanması ilə əlaqədar olub.

Ölkənin Enerji Departamentinin açıqladığı məlumatda ötən il ümumi hasilatın 776093 barrel təşkil etdi-

yi bildirilir.

Bu göstərici 2018-ci ilə müqayisədə 39% aşağıdır. Hasilatın 96 %-i "Galoc" neft yatağından alınır.

Sözügedən sahədə yerləşən "Nido" və "Matinloc" yataqları Filippinin enerji ehtiyacını ödəməkdə böyük rol oynayır.

Hazırda həmin neft yataqları layihələrini əvəz edəcək və ölkənin enerji təhlükəsizliyini təmin edəcək yeni neft və qaz layihələri araşdırılır.

Xətrilərdəki "Nido" neft yataqlarında 1979-cu ilin fevralında hasilata başlanılmışdı və bu Filippinin ilk sənaye əhəmiyyətli neft hasilatı olmuşdu.

BP ANQOLADA KƏŞFİYYATA BAŞLAYACAQ

"İki sahil" qəzeti "Reuters" xəbər agentliyinə istinadən xəbər verir ki, BP enerji şirkəti Anqola hökuməti ilə ölkədə daha artıq kəşfiyyat hüquqları əldə etməklə bağlı müqavilə imzalamışdır.

Müqaviləyə görə, Afrikanın ikinci böyük neft ixrac edən ölkəsi Anqolanın "ANPG" enerji şirkəti ilə

18/15 sayılı blokda əməliyyatlara başlayacaq.

Şirkətlər "Greater Plutonio" yatağında bir neçə vaxtdır ki, şərikdirlər.

Ötən həftə İtaliyanın "Eni", Fransanın "Total", Norveçin "Equinor" şirkətləri də Anqolada bir neçə ofşor blokda kəşfiyyat hüququ qazanıblar.

Qeyd edək ki, hazırda Anqola neft sənayesini inkişaf etdirməyə, hasilatda azalmanın qarşısını almağa çalışır.